

Anmälningar mot Kriminalvården, häktet Kronoberg, om neddragningar i personalstyrkan, vilket bl.a. lett till minskad tid i gemensamhet med andra intagna och försämrade möjligheter för intagna att genomföra bevakade besök och telefonsamtal med anhöriga m.m.

Anmälan

I en anmälan, som kom in till JO den 6 april 2009, klagade advokaten AA, som ombud för BB, på behandlingen av intagna i häktet Kronobergs kvinnoavdelning. Han anförde bl.a. följande. De kvinnliga intagna har under mars månad 2009 hållits inlåsta i bostadsrummen i större utsträckning än tidigare, medan männen på motsvarande avdelning (intagna som inte är ålagda restriktioner) inte hållits inlåsta. Personalen har, enligt BB, uppgett att orsaken till att de intagna hålls inlåsta dagtid är personalbrist. Enligt BB är det fråga om kollektiv bestraffning av de intagna på grund av att en intagen smugglat med sig en sax till en tingsrättsförhandling. BB har vidare påstått att de kvinnliga intagna under påskhelgen kommer att tvingas att baka bullar till en gudstjänst.

I en anmälan, som kom in till JO den 8 april 2009, klagade CC på att kraftiga nedskärningar i personalstyrkan genomförts i häktet Kronoberg. Han anförde bl.a. att häktet numera under helgtid har en enda korridorvakt per avdelning som ska hinna sköta alla sysslor, vilket gör att de intagna blir lidande beträffande exempelvis toalettbesök, besök från anhöriga och telefonsamtal. Enligt CC finns det i praktiken inte längre någon möjlighet att ringa till sina barn på helgerna. Vid ett tillfälle fick han vänta 45 minuter på att få gå på toaletten. Enligt CC äventyrar häktet de intagnas säkerhet. CC anförde vidare att häktet inrättat en speciell gemensamhetsvårdartjänst för att genom olika aktiviteter bryta isoleringen för intagna med restriktioner. Den som innehar tjänsten har dock, enligt CC, tvingas "täcka upp" där det saknas personal och har därför inte kunnat arbeta på avsett sätt.

I en kompletterande anmälan klagade CC bl.a. på att han inte fått svar på sina anhållanden och på att han inte fått kopior av handlingar som han begärt. CC uttryckte vidare missnöje med häktets nya besöksregler för intagna med restriktioner. Han anförde att dessa intagna numera inte tillåts genomföra besök eller telefonsamtal bevakade av kriminalvårdspersonal, trots att åklagaren medgivit detta. Häktet har hänvisat till att det är polisens uppgift att utföra sådan bevakning.

CC anförde vidare att intagna tidigare tilläts att ta emot bevakade besök sju dagar i veckan men att sådana besök numera endast får genomföras på måndagar. Detta leder, enligt CC, till svårigheter för intagna att träffa sina anhöriga och lång väntan på att få genomföra medgivna besök. Till sin anmälan bifogade CC flera an-hållanden och ett skriftligt svar som han fått från häktet angående rutinerna för bevakade besök.

Utredning

Efter remiss anförde Kriminalvården, huvudkontoret, genom generaldirektören DD, följande.

Sakförhållanden m.m.

Kriminalvården har remitterat ärendet till Kriminalvården region Stockholm som i sin tur inhämtat information från häktet Kronoberg. Av utredningen framgår bl.a. följande.

Bemanning och kontakter med anhöriga

Under hösten 2007 gav Kriminalvårdens generaldirektör i uppdrag åt häktet Kronoberg att genomföra en verksamhetsanalys utifrån ändrad normaldagordning och med en utbruten transportorganisation. Häktet Kronoberg har i många år dragits med stora underskott i budgeten och syftet med verksamhetsanalysen var att uppnå en effektiv organisation och resursanvändning. Samtidigt gavs också i uppdrag att utreda förutsättningarna för införandet av en regional transportorganisation i syfte att effektivisera transporterna för häktena i regionen. Den nya organisationen trädde i kraft den 30 mars 2009. Förändringar som analysen bland annat ledde till är en förändrad dagordning innebärande senare upplåsning och tidigare inlåsning. I och med en förändrad dagordning har bemanningen minskat morgon och kväll vilket medför en ökad personaltäthet på vardagar.

Under verksamhetsanalysen konstaterades att häktet Kronoberg hade ett stort antal anställda som riskerade att bli övertaliga vid organisationsförändringen. Man valde därför under en period att inte nyrekrytera, vilket dock fick till följd att häktet vid starten av den nya organisationen saknade ett 15-tal kriminalvårdare. I kombination med stort utbildningsbehov och sjukskrivningar har detta periodvis lett till att häktet varit tvungna till omrangering av personal. På grund av tillfälliga vakanser har man även tvingats nyttja avdelningspersonal för att kunna inställa intagna i domstol, vilket är beklagligt. Häktet har försökt att undvika detta genom att bland annat anlita extern bevakningspersonal i den mån det är möjligt. Rekrytering för att fullt ut bemanna grundorganisationen och kunna täcka vakanser pågår i dagsläget (11 september 2009, JO:s anm.).

Arbetslaget på avdelningarna 8:1-3 består av 16 kriminalvårdare, en samordnare och en kriminalvårdsinspektör och har sammanlagt 63 platser. CC är för närvarande placerad på avdelning 8:1 där företrädesvis män med restriktioner placeras. Omsättningen av intagna på avdelningarna är mycket hög vilket medför ett ökat krav på avdelningspersonalens arbetsinsatser avseende framför allt administrativa arbetsuppgifter, men också vad gäller det strukturerade säkerhetsarbetet. Ambitionen är att erbjuda alla klienter lättnader i isoleringen i form av samsittning eller gemensamhet tillsammans med andra intagna, meningsfulla aktiviteter och förbereda klienterna inför en eventuell anstaltsvistelse. Avdelningen har efter omorganisationen tillförts resurser för tre gemensamhetsvårdartjänster som ska bryta intagnas isolering måndag till fredag genom olika aktiviteter.

Vid tidpunkten för CC:s anmälan var det den första helgen i den nya organisationen. Det visade sig att personalgruppen inte var helt bekväm eller säker på det nya schemat samt de olika förändrade arbetsuppgifterna. Det fanns också en osäkerhet

avseende nya rutiner och instruktioner. Häktet Kronoberg har förståelse för att CC kan ha känt frustration över upplevda förändringar. Antalet vårdare placerade i avdelningens korridor är dock detsamma i den nya och gamla organisationen.

Besök i allmänhet

Av utredningen framgår att CC fått skriftlig information från en tjänsteman vid häktet Kronoberg om att häktet från och med den 30 mars 2009, då den nya organisationen trädde i kraft, generellt inte längre ombesörjer bevakade besök för intagna med restriktioner då åklagare godkänt dessa. Enligt häktet Kronoberg har en olyckligt utformad blankett för ansökan om besöks- och telefontillstånd orsakat ett missförstånd avseende detta. Blanketten har numera ändrats. Efter omorganisationen är huvudinriktningen, i enlighet med vad som föreslagits i verksamhetsanalysen, att bevakade besök med bevakningspersonal från häktet endast genomförs på måndagar. Häktesledningen har vid återkommande samtal med Polisen, Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten förklarat hur häktet fortsättningsvis avser att bedriva verksamheten avseende bevakade besök. Om en aktör anser att bevakat besök kan genomföras med enbart kriminalvårdspersonal närvarande är denne därför primärt hänvisad till att genomföra besöket en måndag. Bedöms bevakat besök endast kunna genomföras med polis/åklagares egen bevakande personal kan besöket genomföras även andra veckodagar.

Beträffande vad CC uppgett om möjligheterna till telefonkontakt med anhöriga kan konstateras att häktet Kronoberg i största möjliga mån tar hänsyn till barnperspektivet. Även under helger finns resurser på avdelningen i form av en avlösartjänst som bl.a. ska vara behjälplig med avlyssnade samtal. CC har enligt uppgift från häktet fått tillfälle att ringa sina anhöriga samtliga helger sedan den nya organisationen trädde i kraft. Naturligtvis så kan det på grund av arbetssituationen ibland vara nödvändigt att anvisa särskilda klockslag för telefonsamtalen. Därutöver förtjänar att påpekas att även telefonsamtal mellan personer godkända av åklagare och intagna som är belagda med restriktioner ska föregås av en individuell bedömning i varje enskilt fall.

Handläggning av intagnas anhållningar

Enligt uppgift från kriminalvårdsinspektör EE besökte denne CC i mitten av april 2009 med anledning av att han den dagen fått tre anhållningar från CC. Två av dessa var skrivna under helgen den 6-7 april 2009 och innehöll bland annat frågor och synpunkter kring avdelningens bemanning och möjligheterna att ringa avlyssnade telefonsamtal under helgerna. En anhållan var en påminnelse om att få svar på de två första.

Målet är alltid att försöka behandla en inkommen anhållan så skyndsamt som möjligt. De i ärendet aktuella framställningarna var dock av den karaktären att personalen var osäker på om omorganisationsfrågor överhuvudtaget kunde besvaras av sekretesskäl, hur svaren i så fall skulle formuleras samt av vem de skulle besvaras. CC:s anhållningar innehöll frågor, påståenden och ifrågasättanden av allmän karaktär rörande organisationsförändringen. Även avdelningens samordnare besvarade under perioden flera av CC:s anhållningar. Samordnaren beskrev för EE att det ofta tog tid att utreda vad CC ville ha svar på och vad han redan fått information om. Flera faktorer gjorde alltså att det drog ut på tiden innan dessa slutligen kom kriminalvårdsinspektören tillhanda.

Under EE:s ovan nämnda samtal med CC framförde denne klagomål på hur han behandlats då den nya organisationen trädde i kraft. EE gav en muntlig beskrivning av de problem de mött vid införandet av den nya organisationen samt en beskrivning av hur delar av denna omorganisation såg ut. Det var också ett försök att ge CC tydliga svar på sina frågor och att förklara för honom att en kortare inkörningsperiod vid större organisationsförändringar är normalt. CC kunde vid samtalet också intyga att det nu fungerade bättre än vid tidpunkten då han skrev anhållningarna. Då CC sa att han förstått men inte nöjde sig med en muntlig beskrivning av läget eller muntligt svar på anhållningarna, lovade EE att återkomma med ett skriftligt svar så fort som

möjligt. Att han lovat att återkomma samma dag bestrider dock EE bestämt. Det skriftliga svaret överlämnades tillsammans med de tre originalanhållningarna den 5 maj 2009. Anledningen till detta var framför allt en mycket hög arbetsbelastning, bl.a. utredningen beträffande CC:s initiala JO-anmälan, samt en mängd inledande problem i omorganisationen. Då CC redan fått muntliga svar på sina framställningar gjordes även bedömningen att upprättande av skriftliga svar inte behövde prioriteras före mer akuta ärenden.

Samordnare FF har uppgett att CC, sedan början på april 2009, har lämnat ett stort antal anhållningar rörande den nya organisationen. Samtal har förts med CC vid flera tillfällen rörande dessa frågor och då CC inte nöjt sig med muntliga svar har de vidarebefordrats avseende de anhållningar samordnaren inte kunnat svara på själv. CC har dessutom lämnat in flera anhållningar med liknande frågor flera dagar i rad som han tidigare har fått muntliga svar på, vilket gjort det svårt att veta vad som efterfrågats i de nya anhållningarna. Vid samtal med CC den 30 april 2009 lämnades kopior på ett antal anhållningar tillbaka och han informerades om att häktet inte har möjlighet att kopiera alla anhållningar utan att han får skriva dubletter själv om kopior önskas.

Kvinnoavdelningen

Av häktet Kronobergs framtagna verksamhetsanalys framgår att kvinnor intagna på gemensamhetsavdelningen i normalfallet har strukturerad gemensamhet måndag till fredag under minst 40 timmar samt att de intagna under helger erbjuds gemensamhet i begränsad omfattning i form av samsittning (de intagna vistas två och två i ett bostadsrum) och gemensam promenad. Det är riktigt att kvinnorna vid vissa tillfällen under mars månad 2009 inte har fått vara ute i öppen gemensamhet på grund av tillfällig personalbrist. Transportvolymerna har då varit så höga att avdelningspersonal har tvingats nyttjas för att kunna inställa intagna i domstol.

Påståendet att de intagna under påskhelgen skulle ha tvingats att baka bullar till gudstjänsterna tillbakavisas. Det är riktigt att de intagna vid kvinnoavdelningen tillfrågades om de mot ersättning kunde bistå med bakning. De intagna tackade nej till bakning och anskaffandet av kaffebröd organiserades i stället på annat sätt. Det är inte riktigt att stängningen av den öppna gemensamheten för kvinnorna under helgerna emanerar från en incident under en förhandling i Södertälje tingsrätt (se vad som ovan anförs angående verksamhetsanalys och resursbrist) och det är inte fråga om någon kollektiv bestraffning.

Författningsbestämmelser m.m.

Av 3 § lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. (HäL) framgår bl.a. att vill en häktad vistas tillsammans med en eller flera andra häktade, skall han eller hon ges tillfälle till det. Mer än en häktad får också förvaras i samma rum, om det är synnerligen påkallat av utrymmesskäl eller annan särskild anledning. Gemensam vistelse och gemensam förvaring får dock inte äga rum, om det innebär fara från säkerhetssynpunkt eller, i fråga om den som är häktad på grund av misstanke om brott, fara för att bevis undanröjs eller utredning om brott på annat sätt försvåras. Om en häktad förvaras i en annan lokal än häkte, får möjligheterna till gemensam vistelse begränsas med hänsyn till lokalförhållandena. Förvaringen och den gemensamma vistelsen skall utformas så att förbindelse mellan häktade som kan antas påverka varandra i mål eller ärenden såvitt möjligt förhindras. Även i övrigt skall förvaringen och den gemensamma vistelsen utformas så att häktade, särskilt de som är under 21 år, inte utsätts för olämpligt inflytande av andra häktade.

Av 11 § HäL framgår bl.a. att den häktade får ta emot besök i den utsträckning det lämpligen kan ske. Han eller hon får inte ta emot besök som kan medföra fara från säkerhetssynpunkt. Inte heller får den som är häktad på grund av misstanke om brott ta emot besök som kan medföra fara för att bevis undanröjs eller utredning om brott på annat sätt försvåras. Om det behövs av säkerhetsskäl eller för att undvika att bevis undanröjs eller utredning om brott på annat sätt försvåras, skall en eller flera personer vara närvarande vid besök. Om det behövs för att kunna bedöma om den som är

häktad skall få ta emot besök i ett särskilt fall eller om ett besök skall vara bevakat, skall det i förväg undersökas om den besökande har dömts eller är misstänkt för brottslig verksamhet. I den utsträckning det behövs skall upplysningar också inhämtas om den besökandes personliga förhållanden i övrigt.

Av 12 § HäL framgår bl.a. att telefonsamtal mellan den häktade och en person utanför förvaringslokalen får äga rum i den utsträckning det lämpligen kan ske. Den häktade skall vägras telefonsamtal som kan medföra fara från säkerhetssynpunkt. Inte heller den som är häktad på grund av misstanke om brott får ta emot eller ringa telefonsamtal som kan medföra fara för att bevis undanröjs eller utredning om brott på annat sätt försvåras. Om det behövs av säkerhetsskäl eller för att undvika att bevis undanröjs eller utredning om brott på annat sätt försvåras, skall en eller flera personer på lämpligt sätt avlyssna telefonsamtal.

Av 16 § HäL framgår att beträffande den som är häktad på grund av misstanke om brott är det undersökningsledaren eller åklagaren som ska avgöra bl.a. om det finns hinder för medgivande enligt 11 § på grund av att åtgärden kan medföra fara för att bevis undanröjs eller utredning om brott på annat sätt försvåras. Ett beslut som innebär inskränkningar i den häktades kontakter med omvärlden (restriktioner) får meddelas endast om den häktade får underkastas restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken.

Av 3 kap. 1 § Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd för behandling i häkte, KVFS 2007:1, (häktesföreskrifterna) framgår att för häktade, som inte omfattas av restriktioner meddelade av åklagare, skall vistelse i gemensamhet erbjudas när den häktade inte är upptagen av andra aktiviteter. Om den häktade av säkerhetsskäl inte kan medges gemensam vistelse skall beslut härom meddelas. – Av allmänna råd till bestämmelsen följer bl.a. att den häktades vistelse i enrum bör vara så begränsad i tid som möjligt för att minska eventuella negativa effekter av ett frihetsberövande. Gemensamhetsvistelse för en häktad är i lagens mening en gemensam vistelse med annan eller andra häktade, om han eller hon vill. Samsittning är inte vad som avses med begreppet gemensamhetsvistelse i lagens mening om den häktade önskar gemensamhet med fler häktade. Gemensamhetsvistelse är det normala förhållandet för häktade som inte har restriktioner meddelade av åklagare och gemensam vistelse inte innebär någon fara ur säkerhetssynpunkt. Den häktade bör snarast efter intagningen i häktet erbjudas gemensamhet i någon form. För att avgöra vilken form av gemensamhet som är lämplig i det enskilda fallet och vilka häktade som av säkerhetsskäl inte kan delta i gemensamheten, kan viss kortare tid för utredning och bedömning behövas i det enskilda fallet. Vissa häktade kan vara svåra att inordna i gemenskap. För dessa häktade kan krävas en mer individuellt anpassad gemensamhetsvistelse. Om den enskilde häktade uttalat att han eller hon endast önskar gemensamhet med en eller få andra häktade bör det respekteras. Förvaringen i häktet och gemensamhetsvistelsen bör utformas så att den häktade inte utsätts för olämpligt inflytande av andra intagna. Drognissbruk, våld eller hot om våld kan utgöra en sådan säkerhetsrisk som kan minska deltagandet i gemensamhet. Om en häktad inte medges gemensamhet bör beslutet fortlöpande omprövas. Så snart skälet för att inte tillåta gemensamhet inte längre föreligger bör den häktade snarast erbjudas gemensamhet.

Av allmänna råd i häktesföreskrifterna beträffande dagordning framgår att häktade, som vistas i gemensamhetsavdelning/-enhet, bör vara inlåsta i sina bostadsrum från kl. 18.00, dock tidigast kl. 16.00. Upplåsning bör ske tidigast klockan 08.00 och senast kl. 09.00.

Av 4 kap. 3 § häktesföreskrifterna framgår bl.a. att häktet skall tillhandahålla telefonutrustning. Häktad får inte använda eller inneha annan telefonutrustning än den som häktet tillhandahåller. Häktet skall, i den utsträckning det lämpligen kan ske och om det är möjligt av ordnings- och säkerhetsskäl och det inte finns restriktioner meddelade av åklagaren, tillåta häktade att ta emot samtal från sitt/sina underåriga barn. – Av allmänna råd till bestämmelsen framgår bl.a. att inskränkningar i möjligheterna att ringa får ske under vissa givna förutsättningar som regleras i

12 § HäL. Syftet med regleringen i HäL är att förhindra att den häktade genom kontakter per telefon sätter säkerheten i häktet i fara eller att den utgör ett led i brottslig verksamhet i eller utanför häktet. I de fall häktade kan tillåtas ta emot samtal från sitt/sina barn kan detta om det är möjligt, lämpligen ordnas genom att häktet inför/tillhandahåller en fast tid i veckan för inkommande samtal.

Av 4 kap. 6 § häktesföreskrifterna framgår bl.a. att häktet får bekosta ett telefon-samtal per vecka mellan den häktade och dennes barn, om sådant samtal kan tillåtas.

I häktesföreskrifterna framgår av allmänna råd beträffande besök bl.a. att det för häktade med restriktioner meddelade av åklagare är synnerligen angeläget att personalen aktivt agerar för att ge möjlighet till besök av sådana personer eller grupper som åklagare kan förväntas ge tillstånd till. Vidare framgår att den häktade ska få ta emot besök om det är praktiskt genomförbart, exempelvis med hänsyn till tillgången på besöksrum och personal. Det framgår också att vid varje ansökan om besök måste häktet göra en individuell prövning.

Av 4 kap. 7 § häktesföreskrifterna framgår bl.a. att den som är under 18 år får besöka den häktade under förutsättning av att ett skriftligt medgivande inhämtas från den eller dem som är den underåriges vårdnadshavare. Den som är under 15 år får normalt besöka en häktad endast i sällskap med vuxen följeslagare. Enligt allmänna råd till bestämmelsen bör häktet tillämpa flexibla besökstider för att underlätta besök av barn och sådana besök bör prioriteras vid tilldelningen av besöksrum.

Kriminalvårdens bedömning

Bemanning och kontakter med anhöriga

Som framgår ovan har häktet Kronoberg under de senaste åren genomgått en organisationsförändring som trädde i kraft den 30 mars 2009. I samband härmed har inledningsvis uppstått viss personalbrist på grund av att man gjort en missbedömning avseende behovet av nyrekryteringar. CC skrev emellertid sin anmälan till JO under den första helgen sedan den nya organisationen trätt i kraft, varför det till viss del fanns en osäkerhet avseende nya rutiner och instruktioner. Detta har sannolikt till viss del bidragit till att CC upplevde tiden omedelbart efter omorganisationen som negativ. CC har enligt egen uppgift vid ett tillfälle under nämnda helg fått vänta 45 minuter på att få gå på toaletten. Detta är naturligtvis inte acceptabelt.

Det är åklagaren som avgör om en häktad med restriktioner kan tillåtas besök med hänsyn till faran för att bevis undanröjs eller utredning om brott på annat sätt försvåras. Om åklagaren gör bedömningen att ett besök kan tillåtas under förutsättning att det bevakas av häktets personal, kan inte Kriminalvården vägra att medverka med hänvisning till sådan bevakning ska ombesörjas av polis (jfr. JO 1984/85 s. 147 ff.). Det bör dock inte kunna krävas att Kriminalvårdens personal sätter sig in i brottsutredningen för att kunna bedöma vad den häktade och besökaren inte får tala om. Enklare instruktioner från åklagaren bör kunna hanteras men i många fall torde Kriminalvårdens personal sakna tillräcklig kunskap/insikt i utredningen för att kunna hindra att besöket medför fara för att bevis undanröjs eller utredningen om brott på annat sätt försvåras. Om åklagaren ändå medger besök bevakat av kriminalvårdspersonal kan det finnas anledning att med denne ta upp frågan om restriktionerna fortfarande är motiverade. Kriminalvården avgör däremot om besök lämpligen kan ske, dvs. om besöket är praktiskt genomförbart med hänsyn bl.a. till tillgången på besöksrum och personal. Det kan finnas anledning att särskilt prioritera häktade med restriktioner, i syfte att motverka skadeverkningar av isolering.

Kriminalvårdens huvudkontor har begärt in underlag från samtliga regioner om vem som står för bevakningen – Kriminalvården eller polisen – när det gäller besök för häktade med restriktioner. Underlaget bedöms för närvarande. Det kan konstateras att tillvägagångssättet skiljer sig avsevärt över landet. Till största del synes detta bero på lokala traditioner och om åklagarna tillåter besök till häktade med restriktioner om dessa är bevakade av kriminalvårdspersonal. Det kan noteras att flera häkten uppger att Kriminalvårdens personal inte medverkar, även om åklagaren medgett besöket under sådana former. Efter samråd med Riksåklagaren avser

huvudkontoret att gå ut med information till regionerna om rutiner vid besök till häktade med restriktioner.

Mot bakgrund av ovan beskrivna omorganisation och de vakanser som i nuläget råder på häktet gjorde häktet Kronoberg bedömningen att bevakade besök med enbart kriminalvårdspersonal endast kunde genomföras under måndagar. Kriminalvården anser emellertid att detta inte är tillräckligt och Kriminalvården region Stockholm har fått i uppdrag att rätta till detta.

Handläggning anhängningar

CC har anfört att han lämnade in två anhängningar den 6-7 april 2009 som innehöll synpunkter och frågor angående den nya organisationen samt möjligheten att få ringa bevakade telefonsamtal under helger. Ytterligare en anhållan lämnades senare in som en påminnelse om att svar inte erhållits. CC erhöll inte skriftligt svar på sina anhängningar förrän den 5 maj 2009. Av utredningen framgår dock att CC sedan början av april 2009 inkommit med en mängd frågor och synpunkter, både skriftligen och muntligen, angående häktet Kronobergs omorganisation och konsekvenserna av denna. Ansvarig kriminalvårdsinspektör och samordnare har vid ett flertal tillfällen muntligen diskuterat de aktuella frågorna med CC och försökt besvara dem. Det är utmärkt att en sådan dialog förekommit. Utredningen visar att häktet i möjligaste mån har försökt tillmötesgå CC genom att svara på dennes frågor. Fördröjningen av ett skriftligt svar måste ses i denna belysning. Någon skyldighet för häktet att kostnadsfritt tillhandahålla kopior på alla anhängningar som intagna lämnar in finns inte. Det har dock framkommit i ärendet att häktet ändå till viss del varit CC behjälplig med att kopiera vissa handlingar.

Kvinnoavdelningen

Kriminalvårdens målsättning är att intagna i häkte som inte är belagda med restriktioner ska ges möjlighet till gemensam vistelse i så stor utsträckning som möjligt med de begränsningar som följer av styrande dokument och lokalers utformning. Som framgått ovan har häktet Kronoberg i samband med omorganisationen haft oförutsedda bemanningsproblem och det har framkommit att häktade vid kvinnoavdelningen under mars 2009 inte har fått vistas i gemensamhet i lika stor utsträckning som tidigare på grund av detta. Kriminalvården beklagar detta. Enligt uppgift från häktet har åtgärder vidtagits och situationen har därefter förbättrats. De ordinarie vakanser som finns beräknas vara helt täckta hösten 2009.

Häktet Kronoberg har tillbakavisat uppgifterna om att intagna skulle ha tvingats baka i häktet eller att de skulle ha varit föremål för kollektiv bestraffning genom inskränkning av gemensamhet.

AA och CC gavs tillfälle att yttra sig över remissvaret.

Jag har från häktet Kronoberg fått veta att besök bevakade av kriminalvårdspersonal fortfarande (mars 2010) bara erbjuds på måndagar mellan kl. 9-16. Totalt kan sju besök genomföras under en måndag. Besök bevakade av polisens personal i häktets lokaler kan genomföras alla dagar i veckan i den utsträckning det finns lediga besöksrum. Möjligheten att genomföra besök bevakade av kriminalvårdspersonal kommer att utökas genom att sådana besök kommer att erbjudas två vardagar per vecka. Detta kommer att medföra motsvarande minskning av de obevakade besöken.

Bedömning

Kriminalvården har i sitt remissvar redogjort för de bestämmelser om behandlingen av häktade som är tillämpliga i ärendet.

Kontakter med anhöriga

Av utredningen framgår att häktet under våren 2009 genomförde relativt omfattande förändringar avseende bl.a. möjligheterna för intagna som av åklagare ålagts restriktioner att hålla kontakten med sina anhöriga genom bevakade besök och telefonsamtal. Kriminalvården har hävdade att den information som lämnats i ett skriftligt svar till CC – att häktet inte längre ombesörjer bevakade besök för intagna med restriktioner när åklagare medgett att besök bevakas av kriminalvårdspersonal – berodde på ett missförstånd. Enligt häktet erbjuds besök bevakade av kriminalvårdspersonal under måndagar.

Som Kriminalvården anfört i sitt yttrande har det från JO:s sida tidigare uttalats att Kriminalvården ska ställa sin personal till förfogande för bevakning av ett besök till en intagen för det fall åklagaren inte ställt upp några särskilda krav på att besöket ska bevakas av person med särskilda insikter i brottsutredningen. (JO 1984/85 s. 147). En intagens rätt att ta emot besök utgör en betydelsefull del i dennes kontakt med omvärlden. Särskilt för häktade som har ålagts restriktioner är omvärldskontakten – i den utsträckning den kan tillåtas med hänsyn till utredningen – viktig för att motverka skadeverkningarna av isolering. Det är därför av största vikt att häktena i den utsträckning det är möjligt försöker tillgodose intagnas behov av kontakt med anhöriga. Jag delar Kriminalvårdens uppfattning att det inte är tillräckligt att erbjuda besök bevakade av kriminalvårdspersonal under endast en dag i veckan.

Jag välkomnar huvudkontorets avsikt att informera regionerna om rutiner vid besök till häktade med restriktioner.

Hjälp till intagna

Jag delar Kriminalvårdens uppfattning att det är oacceptabelt att intagna kan få vänta 45 minuter på att få gå på toaletten.

Handläggning av anhållanden från intagen

Den serviceskyldighet som enligt 4 § förvaltningslagen (1986:223) åligger myndigheterna innefattar bl.a. en skyldighet att lämna någon form av svar på förfrågningar från enskilda. Det är myndigheten som avgör på vilket sätt en framställan eller förfrågan ska besvaras. Det är inte alltid nödvändigt att besvara en skriftlig framställan skriftligen.

Det som har framkommit i utredningen föranleder inte någon ytterligare kommentar från min sida.

Begäran om att få kopior av allmänna handlingar

Av Kriminalvårdens yttrande framgår att CC informerats om att häktet inte har möjlighet att kopiera alla anhållningar utan att han får skriva dubletter själv om kopior önskas. Kriminalvården har anfört att det inte finns någon rättighet för en intagen att kostnadsfritt erhålla kopior på anhållanden. Jag vill dock i detta sammanhang erinra om rätten att mot fastställd avgift få avskrift eller kopia av en allmän handling till den del den får lämnas ut (2 kap. 13 § tryckfrihetsförordning-

en). Av utredningen framgår inte om Kriminalvården erbjudit CC att mot avgift få de kopior han begärt.

Förhållandena på kvinnoavdelningen

Kriminalvården har tillbakavisat påståendet att de intagna under påskhelgen skulle ha tvingats att baka bullar till gudstjänsterna. Även påståendet om att de intagna varit föremål för kollektiv bestraffning genom en begränsning av tiden för vistelse i gemensamhet har tillbakavisats.

Enligt Kriminalvårdens yttrande beror den minskade tiden i gemensamhet för de intagna på häktets gemensamhetsavdelning för kvinnor på oförutsedda bemaningsproblem. Jag vill framhålla att intagna i häkte enligt huvudregeln i 3 § lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. har rätt att vistas i gemensamhet med andra. Att häktade får vistas tillsammans med andra människor är av central betydelse för att minska de skadliga följderna av ett frihetsberövande. Det har från JO:s sida tidigare uttalats att det inte är acceptabelt att möjligheten till gemensam vistelse inskränks eller t.o.m. omöjliggörs på grund av bristande resurser (dnr 3768-1999 m.fl.). Jag instämmer i detta.

Ärendet avslutas med den kritik som ligger i det ovan sagda.